Eczane SGK Sözleşmesinin Gerekçesiz Feshi

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm	15.10.2025	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2022/74487	Anayasa 20, 6216 s.K. 50

ÖZET

SGK, eczacının tip sözleşmesini Protokol'deki "her zaman feshedebilir" hükmüne dayanıp gerekçesiz feshetmiş, MEDULA erişimini kapatmıştı. AYM, fesih nedenleri ve meslek üzerindeki etkilere ilişkin bireyselleştirilmiş gerekçe olmadığından özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verdi.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/eczane-sgk-sozlesmesi-gerekcesiz-fesih-aym-2022-74487/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2022/74487)

Karar Tarihi: 15/10/2025

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eczane ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Şanlıurfa'da faaliyet gösteren eczanenin sahibi ve mesul müdürü olarak 1/12/2016 tarihli Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Kapsamındaki Kişilerin Türk Eczacılar Birliği (TEB) Üyesi Eczanelerden İlaç Teminine İlişkin Protokol (Protokol) kapsamında TEB ile imzaladığı tip sözleşme uyarınca SGK kapsamındaki hastalara ilaç satışı yapmaktadır.

3. SGK Ankara İl Müdürlüğünce başvurucuya gönderilen 1/8/2017 tarihli yazı ile Protokol'ün "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir." şeklindeki 5.1. maddesi uyarınca sözleşmenin yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra feshedileceği bildirilmiştir.

4. Başvurucu, sözleşmenin fesih işleminin iptali için 24/7/2019 tarihinde Şanlıurfa 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde tip sözleşmenin hangi hâllerde feshedileceğinin Protokol'ün 5.1. maddesinde düzenlendiğini ancak SGK tarafından gönderilen yazıda bu maddede sayılan sebeplerden hiçbirine yer verilmemesi nedeniyle savunma hakkının engellendiğini ileri sürmüştür. Ayrıca anılan sözleşmeyi etkileyebilecek şekilde hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmadığı gibi disiplin cezası da verilmediğini vurgulamıştır. Son olarak MEDULA Sistemi'nin (genel sağlık sigortası sağlık hak sahiplerinin sözleşmeli eczanelerden temin ettiği ilaçlara ait reçete bilgilerinin çevrim içi denetlenerek kayda alınmasını ve faturalandırılmasını sağlayan uygulama) kapatılması olumsuz sonuçlar doğuracağından anılan sistemin tedbiren açılmasını ve fesih işleminin iptalini talep etmiştir.

5. Mahkeme 11/2/2020 tarihinde davayı esastan reddetmiş; gerekçede SGK tarafından davaya konu sözleşmenin tek taraflı olarak feshedildiğinin yazılı olarak bildirildiğini, nitekim Protokol'ün 5.1. maddesinde yer alan "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir." hükmü gereğince somut olaya konu işlemin Protokol hükmüne uygun olduğunu ifade etmiştir.

6. Davanın reddine yönelik karar, istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 13/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; somut bir neden bulunmaksızın gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka aykırı olduğunu, yargılama aşamasında da Protokol'de yer alan fesih nedenleri arasında güvenlik soruşturmasına ilişkin bir düzenleme bulunmadığını, yargı mercilerince soyut ve genel geçer ifadeler ile ret kararı verildiğini belirtmiştir. MEDULA Sistemi'nin kapatılması nedeniyle ilaç satışı yapamadığını ifade eden başvurucu, gelirinin tamamına yakınını kaybettiği gibi şahsi ve mesleki itibarının da zedelendiğini vurgulayarak gerekçeli karar hakkı, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı, çalışma hakkı, mülkiyet hakkı ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler ([GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-96) kararında açıklanmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi ([2. B.], B. No: 2020/23302, 2/10/2024, §§ 29, 30) kararında SGK ile yapılan Protokol kapsamında tip sözleşmenin feshedilmesi şeklindeki uygulamanın başvurucunun mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı kabul edilerek sonuca dayalı olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir bulmuştur. Somut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

13. Sözleşmenin feshedilmesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu, anılan müdahalenin kanuni dayanağı ile meşru amacının mevcut olduğu kabul edilmiştir (B. No: 2020/23302, §§ 36-38).

14. Anayasa Mahkemesi başvuru konusunu incelediği anılan kararda, eczacılığın özünde bir serbest meslek olmasına rağmen sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesine aracılık etmesi itibarıyla kamusal yönünün de bulunduğunu, mesleğin belirtilen özelliği nedeniyle diğer mesleklerden farklı kurallar ve denetleme yöntemlerine tabi olmasının olağan olduğunu kabul etmiştir. Bununla beraber her durumda mesleğin ifasına ilişkin kuralların, uygulamaların ve tedbirlerin esaslarının açıkça mevzuatta düzenlenmesi gerektiğini, mesleğin ifasının imkânsız hâle getirilmesi ya da meslek sahibine ölçüsüz külfet yüklenmesi hâlinde mesleğe yapılan müdahalenin somut olaya göre temel hak ve özgürlükleri ihlal edebileceğini vurgulamıştır (B. No: 2020/23302, § 48).

15. Ayrıca Anayasa Mahkemesi tip sözleşme ve MEDULA Sistemi'nin niteliğini irdeleyerek özünde serbest meslek olan eczacılığın esasen bu sözleşmeler çerçevesinde etkili şekilde ifa edilebildiği ve MEDULA Sistemi'ne erişimin eczanelerin ticari faaliyetlerinin devamı için elzem olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak gerek fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından verilen kararda gerekse yargı mercilerince verilen kararlarda, fesih yönünde kullanılan takdir yetkisinin kanuni dayanaklarının gösterilmesi, müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunulmasının gereklilik arz ettiğini vurguladıktan sonra somut olayda bu gerekliliğin yerine getirilmediğini tespit ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (B. No: 2020/23302, §§ 49-51).

16. Somut başvuruda SGK tarafından başvurucunun MEDULA Sistemi'ne erişimi engellenmiş ayrıca başvurucuya gönderilen 1/8/2017 tarihli yazı ile Protokol'ün 5.1. maddesi uyarınca yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra başvurucu ile yapılan sözleşmenin feshedileceği bildirilmiştir. Sonuç olarak fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından takdir yetkisini denetlemeye elverişli olacak şekilde müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunma konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği

görülmüştür. Dolayısıyla anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da başka bir karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/493, K.2020/141) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,
G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.